

Autoreferat przedstawiający opis dorobku naukowego i osiągnięć

1. Imię i nazwisko

Olga Sitarz

2. Posiadany stopień naukowy

W latach 1987-1992 studiowałam na Wydziale Prawa i Administracji UŚ w Katowicach, gdzie w 1992 r. obroniłam pracę magisterską pt. *Kryminologia radykalna*, napisaną pod kierunkiem Pana Prof. dra hab. Leona Tyszkiewicza i zakończyłam studia z oceną bardzo dobrą.

Stopień doktora nauk prawnych uzyskałam w 2012 r., broniąc pracy pt. *Ochrona praw dziecka w polskim prawie karnym na tle postanowień Konwencji o Prawach Dziecka*. Promotorem pracy była Pani Prof. dr hab. Teresa Dukiet-Nagórska, a recenzentami: Pani prof. dr hab. Maria Szewczyk oraz Pan Prof. dr hab. Leon Tyszkiewicz. Praca została oceniona pozytywnie i została zgłoszona do konkursu na najlepszą pracę doktorską organizowanego przez czasopismo „Państwo i Prawa”.

Równocześnie, w latach 1995-1997 odbywałam aplikację sędziowską, którą zakończyłam egzaminem sędziowskim złożonym w 1997 r.

3. Informacje o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych

W latach 1992-2012 pracowałam w Katedrze Prawa Karnego i Kryminologii WPiA UŚ na stanowisku asystenta, od 2012 r. pracuję w tym samym miejscu na stanowisku adiunkta. W ostatnich latach otrzymywałam nagrody Rektora UŚ za osiągnięcia naukowe i dydaktyczne (2008, 2010, 2011).

W międzyczasie, w latach 1997-1999 pracowałam w Sądzie Rejonowym w Katowicach, Wydział III Karny, początkowo jako asesor sądowy, a po uzyskaniu nominacji sędziowskiej jako sędzia sądu rejonowego.

Ponadto, w latach 2006-2010 pracowałam w Katedrze Kryminologii i Polityki Kryminalnej IPSiR UW w Warszawie na stanowisku adiunkta.

Od kilku lat równolegle wykonuję zawód mediatora w sprawach karnych, działając w Ośrodku Mediacji przy Fundacji *Facultas Iuridica* WPiA UŚ; zostałam wpisana do wykazu mediatorów prowadzonym w Sądzie Okręgowym w Katowicach.

4. Wskazane osiągnięcie w rozumieniu art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. nr 65, poz. 595 ze zm.):

a) tytuł osiągnięcia naukowego

Za osiągnięcie naukowe, o którym stanowi art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. nr 65, poz. 595 ze zm.) uznaje monografię „*Czynny żal związany z usiłowaniem w polskim prawie karnym. Analiza dogmatyczna i kryminalnopolityczna*”.

b) autor, rok wydania, nazwa wydawnictwa, recenzenci wydawniczy

Olga Sitarz, *Czynny żal związany z usiłowaniem w polskim prawie karnym. Analiza dogmatyczna i kryminalnopolityczna*, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, ISBN: 978-83-8012-485-1, recenzent wydawniczy: Prof. dr hab. Jarosław Majewski (UKSW Warszawa).

c) omówienie celu naukowego pracy i osiągniętych wyników wraz z omówieniem ich ewentualnego wykorzystania

Zasadniczym tematem monografii jest czynny żal okazany przez sprawcę na jednym z etapów pochodzenia przestępstwa – usiłowaniu. Mimo bowiem dwóch monografii na temat czynnego żalu (D.Gajdus, *Czynny żal w polskim prawie karnym*, Toruń 1984 oraz K.Tkaczyk, *Instytucja czynnego żalu w prawie karnym w ujęciu prawno-porównawczym*, Przemyśl 2008.), opracowanie tego zagadnienia wydało się wysoce niewystarczające. Każda z tych monografii poświęcona jest czynnemu żalowi w rozmaitych jego postaciach, co powoduje, że nie zostały dostrzeżone i rozwiązane wszystkie problemy jawiące się na tle czynnego żalu okazanego na etapie usiłowania. Nie mniej obie wskazane monografie stanowiły doskonały punkt wyjścia do dalszej analizy. Równocześnie, obecność w polskiej literaturze karnistycznej dwóch monografii z zakresu czynnego żalu zwolniła z obowiązku szczegółowego przedstawiania modeli czynnego żalu na świecie.

Pojęcie „czynnego żalu” nie ma charakteru normatywnego, a treść nadawana tej nazwie jest wynikiem pewnej konwencji językowej. W aspekcie językowym, pojęcie „czynny żal” ma zabarwienie etyczno-moralne i sugeruje jakąś aktywność sprawcy „żałującego” swego zachowania. Ujęcie karnistyczne jest zdecydowanie szersze. Można zgodzić się z poglądem, według którego prawo karne ujmuje czynny żal w najogólniejszym znaczeniu jako zachowanie człowieka o charakterze społecznie pozytywnej kontrakcji, niweczącej jego wcześniejsze, przestępcze zachowanie. Początkowo pojęcie czynnego żalu ujmowano w

literaturze karnistyczne wąsko, uznając, że chodzi o zachowanie podjęte dopiero po dokonaniu, czyli zrealizowaniu wszystkich znamion czynu zabronionego. Z czasem rozciągnięto to pojęcie na odstąpienie od realizacji znamion czynu zabronionego na jego etapach poprzedzających dokonanie. Obecnie nie ma więc wątpliwości, że pojęcie czynnego żalu można odnosić także do formy usiłowania przestępstwa. Tę postać czynnego żalu uczyniono przedmiotem przedłożonej do oceny rozprawy.

Główne rozważania odnoszące się do czynnego żalu poprzedzone zostały prezentacją kilku istotnych, z punktu widzenia wybranej problematyki, zagadnień. Monografię otwiera więc ogólny zarys ewolucji instytucji usiłowania (a w zasadzie – kształtowanie się odpowiedzialności karnej za etapy poprzedzające wyrządzenie szkody) oraz czynnego żalu z nim związanego. Informacje tam przedstawione niejednokrotnie pozwalały rozstrzygnąć wątpliwości prezentowane w dalszej części opracowania; przykładowo historia usiłowania ułatwiła podjęcie stanowiska co do usiłowania ukończonego i nieukończonego, tak mocno w doktrynie wiązanych z postaciami czynnego żalu. Charakter wstępny ma też rozdział poświęcony uzasadnieniu karalności usiłowania, przy równoczesnej bezkarności braku dokonania, będącej konsekwencją okazanego przez sprawcę skutecznego czynnego żalu. Wydaje się bowiem, że ostateczna ocena normatywnego kształtu określonej instytucji prawa karnego musi uwzględniać jej *ratio legis*, a także zakładane i przypisane funkcje. Silne powiązanie między usiłowaniem a czynnym żalem spowodowało, że nieodzowna okazała się nie tylko szersza analiza samej konstrukcji usiłowania; podjąć należało szereg innych problemów. Do nich zaliczyć należy kwestię wytyczenia granicy między przygotowaniem a usiłowaniem oraz między usiłowaniem a dokonaniem – wyznaczają one niejako cezurę czasową możliwości skorzystania z prawnokarnych konsekwencji czynnego żalu w tej postaci. Przyjęta perspektywa badawcza w sposób szczególny kazała się zająć usiłowaniem nieudolnym oraz konstrukcją usiłowania kwalifikowanego. Z perspektywy czynnego żalu, kluczowe okazało się także poprowadzenie rozważań związanych z oceną, które kategorie przestępstw mogą być usiłowane. Brak odpowiedzialności karnej za etap usiłowania danej kategorii czynów zabronionych dezaktualizuje zagadnienie czynnego żalu; z kolei przyjęcie możliwości usiłowania niektórych kategorii przestępstw każe w zakresie ewentualnego czynnego żalu przeprowadzić szczególne ustalenia. Przedmiotem refleksji – z perspektywy usiłowania – stały się zatem przestępstwa z narażenia, przestępstwa formalne, przestępstwa naruszające tzw. zdematerializowane dobro prawne, przestępstwa, które stanowią przygotowanie lub usiłowanie podniesione do rangi dokonania, przestępstwa kierunkowe, przestępstwa „dwustadialne”, przestępstwa, co do których „ze stanu faktycznego danego

przestępstwa wynika, że ustawa poddaje karze jedynie dokonanie”, przestępstwa zakładające wieloczynowość, przestępstwa trwałe, przestępstwa z zaniechania, przestępstwa jednochwilowe i z zamiarem nagłym, przestępstwa nieumyślne i o mieszanej stronie podmiotowej.

Fundamentalne – dla wybranego tematu – rozważania poprowadzone zostały w kolejnej części poświęconej prawnokarnej konstrukcji czynnego żalu. Obok klasycznych elementów analizy (przesłanek o charakterze przedmiotowym i podmiotowym), szczegółowo przedstawiono problematykę czynnego żalu w przypadku usiłowania nieudolnego i kwalifikowanego. W tej samej części zaprezentowano kwestie czynnego żalu związanego z usiłowaniem w przypadku określonych kategorii przestępstw. Odrębnie omówiono prawnokarne konsekwencje czynnego żalu, tak skutecznego, jak i nieskutecznego, poświęcając część uwagi konsekwencjom czynnego żalu w związku z usiłowaniem kwalifikowanym.

Całość wieńczy próba oceny skuteczności rozwiązań przyjętych w obowiązującym stanie prawnym. Rozdział ten został uzupełniony prezentacją wyników badań własnych na temat świadomości prawnej społeczeństwa w zakresie karalności usiłowania, konsekwencji czynnego żalu i opinii społecznej z tymi zagadnieniami związanej.

Przeprowadzona szeroka analiza pozwoliła na sformułowanie wniosków *de lege ferenda* przede wszystkim odnośnie do konstrukcji czynnego żalu, a w węższym zakresie co do konstrukcji usiłowania.

Najważniejszy z wniosków to postulat rozważenia przereformowania dzisiejszego przepisu art. 15 k.k. Zaproponowałam następującą treść nowego przepisu: „§ 1. Nie podlega karze za usiłowanie, kto, chcąc aby do dokonania nie doszło, dobrowolnie zapobiegł dokonaniu. § 2. Sąd stosuje nadzwyczajne złagodzenie kary w stosunku do sprawcy, który, chcąc aby do dokonania nie doszło, starał się zapobiec dokonaniu. § 3. Nie podlega karze za dokonanie przestępstwa narażenia dobra prawnego na bezpośrednie niebezpieczeństwo sprawca, który, chcąc aby do niebezpieczeństwa nie doszło, dobrowolnie uchylił grożące niebezpieczeństwo. § 4. Sąd stosuje nadzwyczajne złagodzenie kary w stosunku do sprawcy przestępstwa narażenia dobra prawnego na bezpośrednie niebezpieczeństwo, który, chcąc aby do niebezpieczeństwa nie doszło, starał się niebezpieczeństwu zapobiec. § 5 Sąd może zastosować nadzwyczajne złagodzenie kary w stosunku do sprawcy, który chcąc aby do dokonania nie doszło i dobrowolnie zapobiegając dokonaniu, swoim zachowaniem dokonał innego umyślnego czynu zabronionego”.

Za zasadny uznałam też wniosek, aby ustawodawca, realizując określoną politykę kryminalną, zaopatrzył w odrębne klauzule czynnego żalu te przejawy czynnego żalu, które formalnie mają charakter podokonaniowy, jednak faktycznie zapobiegają naruszeniu określonego dobra prawnego – przykładowo podokonaniowe czynne żale związane *delicta sui generis*, przestępstwami o tzw. pojemnych znamionach strony przedmiotowej, być może również z wybranymi przestępstwami formalnymi. Każda taka klauzula winna posiadać odmianę nieskutecznego czynnego. W przypadku samego usiłowania, to oprócz zmian redakcyjnych przepisu art. 13 k.k., wysunęłam postulat ograniczenia kryminalizacji usiłowania oraz przyjęcie innego rozwiązania legislacyjnego dla zaznaczania decyzji o kryminalizacji – poprzez odrębna klauzulę.

Chciałabym jeszcze zaznaczyć, że prowadząc badania związane z czynnym żalem, opublikowałam – w międzyczasie – kilka drobniejszych prac (*Czynny żal jako instrument polityki kryminalnej i karnej*, Archiwum Kryminologii T. 31/2009, *Funkcje i znaczenie przepisu art. 295 § 1 k.k.* [w:] *Karnomaterialne i procesowe aspekty naprawienia szkody w świetle kodyfikacji karnych z 1997 r. i propozycji ich zmian*, Toruń 2011 oraz *Usiłowanie ukończone i nieukończone: próba nowego spojrzenia*, Państwo i Prawo 6/2011). Ponieważ kilka też związanych ze społecznym postrzeganiem usiłowania i czynnego żalu w początkowej fazie miało charakter intuicyjny, przeprowadziłam dla ich zweryfikowania badania ankietowe, których dokładne wyniki opublikowałam dwa lata temu (*Znajomość prawa karnego w zakresie czynnego żalu w społeczeństwie polskim* [w:] *Pozbawienie wolności – funkcje i koszty: księga jubileuszowa profesora Teodora Szymanowskiego*, Warszawa 2013).

5. Omówienie pozostałych osiągnięć naukowo-badawczych

Wykaz moich najważniejszych publikacji przedłożyłam w odrębnym załączniku do wniosku. W tym miejscu chciałabym przedstawić kierunki moich badań naukowych i krótko je omówić.

Moje publikacje odnosiły się do zagadnień prawa karnego materialnego, prawa wykroczeń, kryminologii i prawa karnego wykonawczego. Myślę, że mogę wskazać cztery główne obszary badawcze, którym poświęciłam najwięcej uwagi. Pierwszy z nich – tzw. formy stadialne przedstawiłam powyżej.

Chronologicznie, pierwszym obszarem badawczym była sytuacja prawna dziecka na płaszczyźnie prawa karnego materialnego. Po obronie pracy doktorskiej, poświęconej karnoprawnej ochronie dziecka, problematyka dziecka w prawie karnym dalej pozostała w

kręgu moich zainteresowań (*Children's Right to Life in Polish Penal Law*, Children's European Citizenship, New series: Vol.1 Issue1, May 2011, wspólnie z D.Bek). Z jednej strony interesował mnie problem dolnej granicy wieku odpowiedzialności karnej, czyli dziecko jako sprawca. W moim bowiem przekonaniu, współczesne badania, nie dają argumentów na wytyczanie tej granicy na poziomie 17 roku życia (*Granica wieku odpowiedzialności karnej: dwugłós* (wspólnie z A.Sołtysiak-Blachnik) [w:] T.Dukiet-Nagórska, Zagadnienia współczesnej polityki kryminalnej, Bielsko-biała 2006). Do pojęcia nieletniego i jego udziału w procesie wróciłam – poniekąd – po kilku latach w publikacjach poświęconych mediacji. Ich zasadniczą treść stanowi próba odpowiedzi na pytanie, czy małoletni może być stroną w postępowaniu mediacyjnym (*Teza uchwały z 20.6.2012 r., I KZP 9/12 (pojednanie rodzica z dzieckiem, czyli sprawcy przestępstwa z małoletnim pokrzywdzonym)*), glosa (wspólnie z D.Bek), Państwo i Prawo 9/2014, *Mediacja z udziałem małoletniego. Zagadnienia wiktymologiczne* (wspólnie z D.Bek), Archiwum Kryminologii, T. 36/2014), niemniej pozycja małoletniego została skonfrontowana z pozycją nieletniego.

Na tle pierwotnych przepisów dotyczących przedawnienia, jeszcze w 2007 r. zajęłam się niewystarczającą ochroną praw dziecka właśnie w związku z terminami przedawnienia. Postulowałam ich zmianę, co ostatecznie się stało (ale bez mojego udziału – *Problem przedawnienia w polskim prawie i orzecznictwie ETPCz na tle przestępstw przeciwko małoletnim* [w:] J.Warylewski (red.), Czas i jego znaczenie w prawie karnym, Gdańsk 2011).

Ochroną praw dziecka zajęłam się też w kontekście mojego drugiego naukowego zainteresowania – problematyki przestępstwa handlu ludźmi. W ujęciu kryminologicznym handel dziećmi jakościowo różni się od handlu ludźmi, w rozumieniu osób dorosłych (*Prawo dziecka do życia w rodzinie: zwalczanie handlu ludźmi. Artykuł 35 Konwencji o prawach dziecka a polskie prawo karne* [w:] Handel ludźmi – prawo polskie na tle standardów międzynarodowych, Kraków 2006, *Problem implementacji przepisów prawa międzynarodowego dotyczącego handlu dziećmi* [w:] Z.Lasocik (red.), Handel dziećmi: wybrane problemy, Warszawa 2008 oraz *Ochrona dziecka: ofiary handlu ludźmi w prawie polskim na tle regulacji wybranych krajów (Belgia, Niemcy, Włochy, Holandia, Kosowo, Wielka Brytania)*, Prawa Człowieka z. 12/2009).

Procederem handlu ludźmi zajmowałam się zarówno od strony kryminologicznej (wiktymologicznej – *Wiktymologiczny obraz handlu ludźmi i niewolnictwa na tle prawa międzynarodowego i polskiego prawa karnego* (wspólnie z A.Sołtysiak-Blachnik), Archiwum Kryminologii, T. 27-28/2005/2006), jak i normatywnej. Początkowo interesowała mnie kwestia definicji pojęcia handlu ludźmi. Stałam bowiem na stanowisku, że w świetle

obowiązujących w Polsce przepisów taka definicja nie jest konieczna (*Wątpliwości i kontrowersje wokół definicji handlu ludźmi*, Archiwum Kryminologii, T. 32/2010). Krytycznej analizie poddałam nową definicję pojęcia handlu ludźmi, wprowadzoną do polskiego kodeksu karnego nowelą z 2010 r. (*Analiza przepisów prawno-karnych dotyczących zjawiska handlu ludźmi* [w:] Z.Lasocik (red.), *Eliminowanie handlu ludźmi w Polsce. Analiza systemu*, Warszawa 2011 oraz *Glosa do wyroku Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 28 września 2010 r., sygn. II AKa 93/10 (dot. definicji handlu ludźmi)*, Prokuratura i Prawo 12/2011, a także: Wysłuchanie obywatelskie „System eliminowania handlu ludźmi w Polsce”, Sejm RP, 16.03.2012 r., zorganizowane przez Ośrodek Badań Handlu Ludźmi UW, referat: *Wady definicji handlu ludźmi*). Wady przyjętego w 2010 r. rozwiązania rzutują – w moim przekonaniu – również na sytuację prawną ofiar, albowiem to ustawowe znamiona wytyczają zakres kryminalizowanego zachowania, a tym samym wytyczają krąg pokrzywdzonych (*Na ile przepisy prawa karnego dotyczące handlu ludźmi pozwalają na skuteczną ich ochronę?* [w:] *Ofiary handlu ludźmi*, Warszawa 2014). Współpracując z Ośrodkiem Badań Handlu Ludźmi (IPSiR UW), podjęłam się również analizy art. 8 Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 5 kwietnia 2011 r. w sprawie zapobiegania handlowi ludźmi i zwalczania tego procederu oraz ochrony ofiar na tle polskiego prawa karnego. Stojąc na stanowisku, że współczesne prawo karne spełnia standardy wytyczone przywołanym przepisem, dałam temu wyraz w dwóch publikacjach (*Niekaralności ofiar handlu ludźmi – czyli polskie prawo karne materialne wobec zobowiązania wynikającego z art. 8 Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 5 kwietnia 2011 r. w sprawie zapobiegania handlowi ludźmi i zwalczania tego procederu oraz ochrony ofiar* [w:] Z.Lasocik (red.), *Niekaralność ofiar handlu ludźmi – wstępna analiza problemu*, Warszawa 2013. Kolejne opracowanie – *O niekaralności ofiar handlu ludźmi raz jeszcze* oczekuje na publikację). Nie podzielając stanowiska, iż sprzedawanie komórek, tkanek i organów jest odmianą handlu ludźmi, zajęłam się tym procederem na płaszczyźnie dogmatycznej, wnosząc postulaty *de lege ferenda* o dekryminalizację części z zabronionych zachowań (*Kryminalizacja odpłatnych czynności związanych z transplantacją* [w:] Z.Lasocik (red.), *Handel narządami. Spory wokół interpretacji przepisów karnych ustawy transplantacyjnej*, Warszawa 2011).

Odrębnym obszarem badawczym stała się instytucja mediacji. W roku 2008 zostałam mediatorem w sprawach karnych, który to zawód czynnie wykonuję do dnia dzisiejszego. To pozwoliło mi na spojrzenie na instytucje mediacji zarówno od strony teoretycznej, jak i praktycznej (obok wcześniej już przywołanych publikacji związanych z małoletnim także: *Mediacje karne w opiniach stron postępowania oraz sędziów i prokuratorów - wyniki badań*

ankietowych. Część I i II – Czasopismo Prawa Karnego i nauk penalnych, 3/2012 i 4/2012, współautorzy: D.Lorek, A.Jaworska-Wieloch, A.Soltysiak-Blachnik, P.Zawiejski – publikacja ta to efekt realizacji programu badawczego, którego byłam kierownikiem oraz: *Spotkanie sceptyka i entuzjasty mediacji*, cz. I, Edukacja Prawnicza, nr 5/2013, (Część II dostępna na www.edukacjaprawnicza.pl), wspólnie z D.Bek). Ciekawym wyzwaniem badawczym była analiza przepisów Konstytucji i prawa karnego *sensu largo*, dla ustalenia i wytyczenia granic swobody wypowiedzi mediatora (*Granice wolności wypowiedzi mediatora* [w:] A.Biłgorajski (red.), *Swoboda wypowiedzi w zawodach prawniczych*, Warszawa 2015) Swoistym łącznikiem między zainteresowaniami związanymi z czynnym żalem i mediacją stała się publikacja poświęcona analizie, na ile czynny żal przeddokonaniowy i podokonaniowy może stać się elementem sprawiedliwości naprawczej. Przeprowadzona analiza pozwoliła na postawienie tezy, że czynny żal okazany na etapie przygotowania i usiłowania w żadnym stopniu nie pozwala na uznanie go za przejaw sprawiedliwości naprawczej, jest wręcz przeciwnie – współczesny model czynnego żalu nie pozwala na dokonanie oceny postawy sprawcy. Nie mniej, w moim przekonaniu nie oznacza to konieczności przemodelowania instytucji przeddokonaniowego czynnego żalu, ponieważ pełni on funkcję prewencyjną, która powinna mieć charakter priorytetowy. Czynny żal okazany po dokonaniu przestępstwa obecnie nie jest, ale może być powiązany z modelem sprawiedliwości naprawczej. (*Active repentance at the stage of preparation for or attempt at an offence and restorative justice* oraz *Post-perpetration active repentance and restorative justice* (druga publikacja wspólnie z L.Wilkiem) [w:] *The postulates of restorative justice and the continental model of criminal law: as illustrated by polish criminal law*. Frankfurt a/Main 2015). W tym roku przygotowałam też ze współpracownikami *Metodologię pracy mediatora w sprawach karnych* (Warszawa 2015).

Jako mediator Ośrodka Mediacji *Facultas Iuridica*, brałam udział w konsultacjach społecznych dotyczących projektu nowego rozporządzenia w sprawie mediacji w sprawach karnych. Część z zaproponowanych uwag zostało uwzględnionych, co zostało odnotowane z uzasadnieniem sporządzonym na potrzeby procesu legislacyjnego (<http://legislacja.rcl.gov.pl/docs//517/12268303/12271651/dokument162783.pdf>).

Moje zainteresowania badawcze to także prawo wykroczeń. Początkowo zajmował mnie problem tzw. czynów przepołowionych. W moim przekonaniu należy zlikwidować prawne skutki kontrawencjonalizacji przeprowadzonej w 1966 r., co wcale – przy zastosowaniu odpowiednich mechanizmów – nie musi oznaczać wzrostu represyjności prawa karnego (*Kilka refleksji na temat likwidacji tzw. czynów przepołowionych*, Prokuratura i

Prawo, 11/2006). Zainteresowanie formami stadialnymi zaowocowało zwróceniem uwagi na te formy w prawie wykroczeń. Uproszczona regulacja przyjęta w tej gałęzi prawa powoduje, że problemów dotyczących wykładni jest nawet więcej niż w „tradycyjnym” prawie karnym. Interpretacji nie ułatwia też treść art. 116 k.k., różnorodnie interpretowana w doktrynie prawa karnego. Ostatecznie przyjmując, że kodeks wykroczeń jest autonomicznym aktem prawnym, zaproponowałam stosowną wykładnię przepisów art. 11 k.w., uwzględniając „nieobecność” w prawie wykroczeń usiłowania nieudolnego i nieskutecznego czynnego żalu (*Formy stadialne w prawie wykroczeń* [w:] Problemy wymiaru sprawiedliwości karnej: księga jubileuszowa Profesora Jana Skupińskiego, Warszawa, 2013). Zwieńczeniem tych zainteresowań (i wieloletniej praktyki dydaktycznej w tym zakresie) stała się publikacja *Materialne prawo wykroczeń. Część ogólna* (Warszawa 2015), która chociaż jest podręcznikiem, w zamierzeniu miała mieć nieco inny charakter. Z tego też względu chciałabym przytoczyć krótki fragment z recenzji wydawniczej, sporządzonej przez Prof. dr hab. Leszka Wilka: „Jest to w pełni samodzielne, dojrzałe i oryginalne opracowanie dydaktyczno-naukowe. Autorka zajmuje własne, zawsze odpowiednio uzasadnione stanowisko w wielu istotnych kwestiach, często polemiczne wobec poglądów występujących w literaturze. Z pewnością pobudza to rozwój nauki w zakresie prawa wykroczeń, w czym Autorka poprzez ten podręcznik ma istotny wkład. Obie warstwy podręcznika – zarówno dydaktyczna, jak i naukowa stoją na wysokim poziomie. Obszerne i rzetelne dokumentowanie wywodów, a zwłaszcza zajmowanego stanowiska własnego przypisami z literatury i orzecznictwa jest rzucającą się w oczy cechą wyróżniającą ten podręcznik od innych”.

Prowadząc zajęcia z prawa karnego wykonawczego zainteresowałam się prawami osób pozbawionych wolności. Efektem tego zainteresowania są dwie publikacje (*Prawa człowieka skazanego ma karę pozbawienia wolności w orzecznictwie ETS* [w:] Kary długoterminowe: polityka karna – wykonywanie – warunkowe zwolnienia, Warszawa 2006 oraz druga – *Prawa osób tymczasowo aresztowanych na tle praw osób odbywających karę pozbawienia wolności*, Przegląd Więziennictwa Polskiego 2/2015, w druku, wspólnie z A.Jaworską-Wieloch). Ponadto, w latach 2011-2012 przygotowałam pod. kierunkiem prof. T.Dukiet-Nagórskiej dwie edycje programu badawczego „Projekt badawczy oceny zasadności i skuteczności podnoszenia kwalifikacji osób osadzonych w zakładach karnych poprzez uczestnictwo w kursie związanym z socjalizacją i szkoleniem psów”, który był realizowany na terenie Zakładu Karnego w Zabrze, przy współudziale Śląskiego Centrum Kynologicznego Prestor i Schroniska dla zwierząt w Zabrze. Jako autorzy projektu postawiliśmy sobie dwa cele. Pierwszym z nich było podniesienie kwalifikacji zawodowych skazanych (nie tylko poprzez

wyposażenie ich w konkretny zawód, który mogą bezpośrednio wykonywać, ale również poprzez wykształcenie w nich różnorakiego rodzaju umiejętności przydatnych w wykonywaniu pracy zarobkowej). Drugim celem była socjalizacja psów, z którymi pracowali skazani – zwierzęta te pochodziły ze schroniska i wobec długotrwałego pobytu w izolacji i osamotnieniu groziło im zdziczenie, a w efekcie niemal zerowe szanse na adopcje. Skazani mieli więc poczucie, że nie tylko podnoszą własne kwalifikacje, ale również że efektem ich pracy jest zwiększenie szans powierzonego im psa na znalezienie nowego domu. Wyniki badań były bardzo obiecujące. Przede wszystkim doszliśmy do wniosku, że żaden inny kurs zawodowy nie niesie ze sobą takich pozytywnych zmian osobowościowych, z kolei żadna terapia nie stwarza tylu nowych możliwości zawodowych. Dwie edycje programu ukazały, że udział w nim skazanych może zapobiec wykluczeniu społecznemu i ułatwić przełamanie syndromu bezradności. Taki proces nazywany jest „stymulowanie wolnością”, czyli ukazywanie realnych perspektyw na wolności, jako miejscu atrakcyjniejszym niż pobyt w zakładzie karnym (*Szkolenie psów przez skazanych na karę pozbawienia wolności jako program aktywacji zawodowej i ekologicznej* [w:] *Prawnokarne i kryminologiczne aspekty ochrony środowiska*, Olsztyn 2012, wspólnie z A.Jaworską-Wieloch). Projektem zainteresował się Zarząd Więziennictwa Polskiego – zostaliśmy zaproszeni do zaprezentowania programu i efektów. W konsekwencji, w wielu zakładach karnych pojawiły się (choć nieco zmodyfikowane) programy resocjalizacyjne przy udziale psów.

Ponadto zajmowałam się zagadnieniami związanymi z tzw. przepisami intertemporalnymi (*Zmiana przepisów dotyczących przedawnienia i warunkowego przedterminowego zwolnienia w świetle art. 4 § 1 k.k.* [w:] *Metodologia pracy w SPP*, Warszawa 2009). Moją szczególną uwagę przyciągnął problem zmiany ustawowego opisu czynu i wpływ tej zmiany za zakres kryminalizacyjny, a w konsekwencji na wybór właściwej zasady intertemporalnej (*Zmiana ustawy karnej w kontekście wyboru zasady intertemporalnej (art. 1 § 1 a art. 4 § 1 k.k.)*, *Przeгляд Sądowy*, 1/2015).

Zagadnienie, które mnie ostatnio interesuje to wpływ czynników kulturowych na tworzenie i stosowanie prawa. Kilka lat temu zajęłam się problemem culture defence, próbując ustalić, na ile przepisy obowiązującego prawa karnego pozwalają na uwzględnienie przy karnoprawnej ocenie czynu elementów obcej kultury, pod wpływem której sprawca się znajdował (*Culture Defence a polskie prawo karne*, *Archiwum Kryminologii* T. 29/30/2007-2008). Na publikację czeka opracowanie z podobnego obszaru badawczego, jednak związane już z wycinkiem szeroko rozumianej kultury – tj. religią). W tym kierunku podążają moje najbliższe plany naukowe.

Jako pracownik naukowo-dydaktyczny, w swoim dorobku mam też publikacje o charakterze dydaktycznym. Wspomniałam już wcześniej o *Materialnym prawie wykroczeń* (Warszawa 2015) oraz *Metodologii pracy mediatora w sprawach karnych* (Warszawa 2015). Dodać jeszcze chciałabym, że brałam udział w przygotowaniu podręcznika *Prawo karne. Część ogólna, szczególna i wojskowa*, pod red. T. Dukiet-Nagórskiej (kilka wydań, ostatnie z 2014 r.). Od kilku lat, co roku, przygotowuję też *Kodeks karny ze schematami*, który stanowi dość oryginalne ujęcie przepisów prawa karnego, co pozwala na łatwiejsze ich zrozumienie i przyswojenie (Kodeks karny + schematy, ostatnie wydanie: Warszawa 2014, kolejne wydanie w druku).

Of s/fc